

יד מהרש"א
מסכת בבא בתרא
פרק יש נוחלין
חלק א'
קח. עד קיב:

ז' אייר תשס"ו

מפתח

דף קח.....	3
תד"ה האב.....	3
תד"ה ואחין מן האב ובא"ד וכי תימא ובא"ד ואם תאמר.....	5
דף קח:.....	12
רשב"ם ד"ה אדרבה.....	12
תד"ה יכול.....	15
דף קט.....	21
רשב"ם ד"ה מלמד שהאב.....	21
רשב"ם ד"ה קראי שלא כסדרן.....	23
רשב"ם ד"ה אימא.....	25
רשב"ם ד"ה ומשני וד"ה בן מנשה.....	29
דף קי.....	31
רשב"ם ד"ה אבוה דאימי'.....	31
דף קי:.....	34
רשב"ם ד"ה אמר לי' אביי וד"ה אמר לי' רב פפא.....	34
תד"ה האיש את אמו.....	38
דף קיא.....	39
תד"ה קל וחומר לשכינה.....	39
תד"ה מקיש.....	40
דף קיא:.....	42
בא"ד ולמאן דדריש.....	42
רשב"ם ד"ה מפסקא קראי.....	43
תד"ה לו משפט הבכורה.....	46
תד"ה הוא יורש.....	48
דף קיב.....	49
תד"ה אימא דנפלה.....	49
תוספות בא"ד ונראה לר"י ורשב"ם ד"ה דמנסבינן לה.....	51
דף קיב:.....	55
רשב"ם ד"ה דמנסבינן לה.....	55

דף קח.

תד"ה האב

(1) משנה

(א) חלק א'

(i) האב נוחל את הבנים ומנחיל את הבנים

(1) כלומר

(א) יעקב נוחל מראובן

(ב) יעקב מנחיל לראובן

(ii) הבנים נוחלין את האב ומנחילין את האב

(1) כלומר

(א) ראובן נוחל מיעקב

(ב) ראובן מנחיל ליעקב

(iii) שים לב דדיני "האב את הבנים" הן הן דיני "הבנים את האב"

(ב) חלק ב'

(i) בני אחות נוחלין מאחי אמם ואינן מנחילין לאחי אמם

(1) כלומר

(א) בני דינה נוחלין מראובן

(ב) בני דינה אינן מנחילין לראובן

(ii) אחי אם מנחילין לבני אחות ואינן נוחלין מבני אחות

(1) כלומר

(א) ראובן מנחיל לבני דינה

(ב) אין ראובן נוחל מבני דינה

(iii) שים לב דדיני "בני אחות" הן הן דיני "אחי אם"

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) קבענו דדיני "האב את הבנים" הן הן דיני "הבנים את האב"

(ii) ואמאי איצטריך לתרוייהו

(ב) תירוץ

(i) אייתר הבנים את האב כדי למידק מיני' דבנים קודמים לבנות בנחלת אב

(3) גמרא

(א) מהא דכתיב במשנה **דבני** אחות נוחלין

- (ב) דייקינג מינה דבני דינה קודמין לבנות דינה בנחלת ראובן
 (4) תוספות
- (א) קשיא
- (i) הרי אמרת דלא דייקינג קדימה לבנים בנחלת אב כי אם עלי ידי ייתורא
 (ii) ותיקשי מהיכא תיתי קדימת בני אחות בלא ייתורא
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) ליתרצי דאכן איכא ייתורא
 (ii) דהרי קבענו דדיני "בני אחות" הן הן דיני "אחי אם"
- (ב) תירוץ
- (i) בני אחות כתיב ברישא לפני אחי אם
 (ii) והלכך מקשין דאין בני אחות ייתורא
- (ג) קשיא
- (i) א"כ ליתרצי מדדייקי מיייתורא דאחי אם דכתיב לאחר בני אחות
 (ד) תירוץ
- (i) הגם דאחי אם ייתורא היא
 (ii) מ"מ לא כתיב בה "בנים" והלכך ליכא למידרש מינה

תד"ה ואחין מן האב ובא"ד וכי תימא ובא"ד ואם תאמר

- (1) סדר נחלות ע"פ קראי בבמדבר כו.
 - (א) בן
 - (ב) בת
 - (ג) אב
 - (ד) אח
 - (ה) אחי אב
 - (2) משמוש למטה
 - (א) כל היכא דקרוב דראוי לינחול מת מכבר
 - (i) ממשמשת אותה נחלה בקבר דידי'
 - (ii) ומנחילה אותו מת לבנו ובתו
 - (ב) וכן להלאה אם בנו ובתו מתו מכבר
 - (3) עיקר דין משמוש למעלה
 - (א) בשלב א'
 - (i) מוריש מת גופי' ליורשים דידי'
 - (ii) וגם
 - (1) ע"י משמוש למטה
 - (2) ליוצאי יריכן דהני יורשים
 - (ב) בשלב ב'
 - (i) בדליתנהו להני יורשים וליוצאי יריכן או דמתו מכבר
 - (ii) דנין כאלו
- (ג) בשלב ג'
 - (1) משמשו נכסים למעלה לאב בקבר
 - (2) דנוקטין כאלו אב (ולא בנו המת) מנחיל לנכסי ליורשים דידי' וליוצאי יריכן
- (ד) בשלב ד'
 - (i) בדליתנהו ליורשי אב המת וליוצאי יריכן אשר ראויין לירש בשלב ב'
 - (ii) דנין כאלו
- (1) משמשו נכסים למעלה לאבי אב בקבר
- (2) דנוקטין כאלו אבי אב (ולא בן בנו המת) מנחיל לנכסי ליורשים דידי' וליוצאי יריכן
- (iii) וכן להלאה
- (4) איתנהו ג' מהלכים במשמוש למעלה
- (5) מהלך א'
 - (א) עיקר מושגו של מהלך א'

- (i) מתחילין כאלו ליכא שום יורשים למת כי אם בן בת אב
(ii) וע"י משמוש בדרגא דאב ממציאין

- (1) דאח הוי חשוב יורש אף אי לא כתיב בקרא
(2) ודאחי אב הוי חשוב יורש אף אי לא הוי כתיב בקרא

(ב) דהיינו

- (i) מתחילין כאלו ליכא שום יורשים למת כי אם בן בת אב
(ii) ודנין למשמוש למעלה בהני דרגות

(1) שלב א'

- (א) מת גופי' מנחיל ליורשים דידי'
(ב) כלומר לבן וליוצאי יריכו ואח"כ לבת וליוצאי יריכה ואח"כ לאב

(2) שלב ב'

- (א) היכא דליכא שום יורש בשלב א'
(ב) אז מנחיל אב בקבר ליורשים דידי'

(i) לבנו

1. דהיינו אח המת וליוצאי יריכו
2. וע"י זה מוסיפין אח לרשימת יורשין

(ii) לבתו (אחות המת) וליוצאי יריכה

(iii) לאביו (אבי אב המת)

(iv) לאחיו (אחי אב המת)

1. דהרי הוספנו אח לרשימת יורשים
2. וליוצאי יריכו

(3) שלב ג'

- (א) היכא דליכא שום יורש בשלב ב'
(ב) מנחיל אבי אב ליורשים דידי'

(6) מהלך ב'

(א) עיקר מושגו של מהלך ב'

(i) מהלך זו זהה למהלך א'

(1) חוץ מזה

- (א) דלא מוסיפין אח לרשימת יורשים בשלב ב'
(ב) וילפינן לנחלת אחי אב המת

(i) בשלב ג' כשהוא נוחל בתור בנו של אבי אב המת

(ii) ואינו נוחל בשלב ב' בתור אחי אב המת

(ב) דהיינו

(i) שלב א'

- (1) מת גופי' מנחיל ליורשים דידי'
- (2) כלומר לבן וליוצאי יריכו ואח"כ לבת וליוצאי יריכה ואח"כ לאב

(ii) שלב ב'

- (1) היכא דליכא שום יורש בשלב א'
 - (2) אז מנחיל אב בקבר ליורשים דידי'
 - (א) לבנו וליוצאי יריכו
- (i) דהיינו אח המת וליוצאי יריכו
- (ii) ברם אין מוסיפין אח לרשימת יורשין
- (ב) לבתו (אחות המת) וליוצאי יריכה
- (ג) לאביו (אבי אב המת)
- (ד) אבל לא לאחיו (אחי אב המת) דהרי לא הוספנו אח לרשימת יורשים

(iii) שלב ג'

- (1) היכא דליכא שום יורש בשלב ב'
- (2) מנחיל אבי אב ליורשים דידי'
 - (א) דהיינו לבנו (אחי אב המת) וליוצאי יריכו
 - (ב) וכן להלאה

(7) מהלך ג'

- (א) עיקר מושגו של מהלך ג'
- (i) נוקטין כאלו אח רשום כיוורש בתחלה
- (ב) דהיינו
- (i) שלב א'
- (1) מת גופי' מנחיל ליורשים דידי'
 - (2) כלומר לבן וליוצאי יריכו ואח"כ לבת וליוצאי יריכה ואח"כ לאב וליוצאי יריכו

(ii) שלב ב'

- (1) היכא דליכא שום יורש בשלב א'
 - (2) אז מנחיל אב בקבר ליורשים דידי'
 - (א) לבנו וליוצאי יריכו
- (i) דהיינו אח המת וליוצאי יריכו
- (ii) שים לב דאח ג"כ נחל מכבר בשלב א' בתור יורש דמת
- (ב) לבתו (אחות המת) וליוצאי יריכה
- (ג) לאביו (אבי אב המת)
- (ד) לאחיו (אחי אב המת) וליוצאי יריכו

(i) דהרי כבר בתחלה חושבין לאח כיוורש

(iii) שלב ג'

(1) היכא דליכא שום יורש בשלב ב'

(2) מנחיל אבי אב ליורשים דידי'

ג) קשיא למהלך ג'

(i) מאחר דיכולין לסמוך על דיני משמוש להפיק קרובים דנחשבים כיוורש

(ii) מסברא

(1) עלינו להתחיל

(א) במספר הכי פחות של יורשים

(ב) אשר מהם מצינו למילף יורשין אחרים כולן

(2) כלומר בבן בת ואב ולא באח

(8) ירושת בני אחות

(א) קבענו דאחות נוחלת ע"י משמוש למעלה מאבי המת בתור בתו

(ב) בני אחות יורשים מהאי אחות (דהיינו אמם) ע"י משמוש למטה

(9) תוספות

(א) קשיא

(i) קתני במשנה דהני נוחלין ממת

(1) בן

(2) אב

(3) אח

(ii) ותיקשי אמאי לא קתני נמי דאחי אב נוחל אחריהן

(ב) תירוץ

(i) מאחר דכבר מילף לן מתניתין לדיני משמוש בהא דקתני דבני אחות נוחלות

(ii) לא קתני עוד שאר נחלות דיכולין למילף להו מצד משמוש

(iii) והלכך

(1) לא קתני במתניתין דאחי אב דנוחל

(2) דהרי אף הוא מצי לינחול מצד משמוש

(10) מהרש"א

(א) הקדמה

(i) זה לשון תוספות בהסברן לנחלת אחי אב ע"י משמוש

(1) "דאם ה' האב קיים ה' יורש

(2) ועכשיו הוא מנחיל לבנו שהוא אחי אביו של מת

(ii) ומדכתבו דאחי אב נוחל ע"י משמוש בתור בן

(1) משמע

- (א) דהאי משמוש דעל ידו נוחל אחי אב
(ב) ע"י משמוש מאבי אב לבנו קאתי כבמהלך ב'

(ב) קשיא

(i) חלק א'

- (1) הרי כבר קתני במתניתין דאח נוחל
(2) ולכאורה משמע דמתניתין במהלך ג' אתיא
(א) אשר לאותו מהלך חשיב אח כיורש כשמתחילין למידרש לדיני משמוש
(3) שים לב דקבענו לעיל

(א) דלמהלך ג' נוחל אחי אב במישרין מאב בתור אחיו דאב

(ii) חלק ב'

- (1) ותיקשי אמאי ס"ל לתוספות דלמילף אחי אב
(א) צריכין למיסמך על משמוש למעלה לאבי אב כבמהלך ב'

(ג) תירוץ

(i) לאו כדאמרת

(ii) אלא הא דקתני במתניתין דאח נוחל

- (1) לאו משום דממנו מתחילין לדין דיני משמוש
(2) אלא איפכא דירושת אח היא גופה תוצאה היא מדיני משמוש

(ד) קשיא

(i) מ"מ לכאורה תוספות סתרו את עצמן

(1) מצד אחד

(א) כותבין דאחי אב נוחל כבן

- (i) ולכאורה כוונתן דבמהלך ב' קא אתיין דנוחל לאחור משמוש לאבי אב
(2) ומצד שני

(א) כותבין דאחי אב נוחל לאחור משמוש לאב

(i) ולכאורה כוונתן דבמהלך א' קא אתיין

(ii) דנוחל בתור אח

(ה) תירוץ

- (i) אכן במהלך א' קא אתיין דאחי אב נוחל כאח לאחור משמוש לאב
(ii) ברם צריכין לשנות הגרסא בתוספות כדי ששיעור דבריהם יהא כזה
(1) הא דנקטי במתניתין דלאחור משמוש לאב יורש אחי אב בתור אח של אב
(2) היינו תוצאה מהא דאחי המת יורש כבן האב לאחור משמוש לאב
(iii) הרי דכולי מתניתין במהלך א' קא אזיל

11) תוספות

א) קשיא

i) קבענו

- (1) דנחלת אחי המת מצינו למיפק מדיני משמוש
- (2) ודמתניתין לא קתני להו להני קרובים דנוחלין מצד משמוש

ii) ותיקשי אמאי קתני דאח (אחין מן האב) נוחלין

ב) תירוץ

i) קתני דאחי מת מן האב נוחלין ומנחילין

ii) אגב דרוצה למיתני דאחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין

ג) קשיא כמבואר במהרש"א

- i) צודק דמשנה צריכה ללמדנו דאחין מן האם אינן יורשין
- ii) מ"מ תיקשי דלא הוי לי' למיתני אלא דאחין מן האב יורשין
- iii) ואנא ידענא דאתא למעוטי דאחין מן האם אינן יורשין
- iv) דליכא למימר דלא אתא למילף אלא היא גופה דאחין מן האב יורשין
- v) דהרי קבענו

(1) דלא כתיב במשנה נחלות דמצי להסיקן ע"י משמוש

(2) ודאחין מן האב אכן מצי לירש מצד משמוש

ד) תירוץ

i) אי לא כתיב אלא אחין מן האב

(1) הוה אמינא

(א) דאחין מן האם נמי נוחלין

(ב) והא דקתני אחין מן האב ולא קתני אחין מן האם

i) לאו לאימעוט אתא למימר דאחין מן האם דאינן נוחלין

ii) אלא לאשמועינן

1. דאחין מן האב יורשין

2. הגם דאינן אחין וודאין כמו אחין מן האם

ה) קשיא

i) השתא דאמרת

(1) דאחין מן האב

(א) אע"ג דמצינו להסיק דנוחלין ע"י משמוש

(ב) מ"מ קתני להו במתניתין בדרך אגב מדקתני דאחין מן האם אינן יורשין

ii) תיקשי

(1) דמאחר דקתני דאחי אם אינן יורשין

- (2) ליתני נמי בדרך אגב דאחי אב יורשין
(3) ומאי איכפת לן דמצינו למילף דאחי אב נוחלין מצד משמוש

(ו) תירוץ

- (i) לפני דקתני דאחי אם אינן נוחלין כבר קתני דבני אחות אין מנחילין
(ii) ואיתא לקמן
(1) דהני תרי דינין דומות הן
(2) ולא קתני אחי אם אלא מצד גררא
(iii) ומובן

- (1) דלא קתני דאחין מן האב נוחלין מחמת גררא לאחי אם
(2) מאחר דאחי אם גופי' לא קתני אלא מצד גררא

(12) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) מיהו מודית דבני אחות צריכא ולא תנינן לה מצד גררא
(ii) ותיקשי אמאי לא תנא נמי בני אח מצד גררא לבני אחות

(ב) תירוץ

- (i) לא מקשין בתוספות אלא דליתני הני דמפורשין בקרא
(ii) ואחי אב אכן דיני' כתיב בהדיא בקרא
(iii) אבל בני אח לא הוזכרו בקרא

דף קח:

רשב"ם ד"ה אדרבה

(1) הי לך סדר נחלת לפי פשטות קרא בבמדבר כז'

(i) בן

(ii) בת

(iii) אח

(iv) אחי אב

(v) שארו

(2) ברייתא

(א) שארו משמעו אב המת וסדר נחלות כך הוא

(i) בן

(ii) בת

(iii) שארו (אב)

(iv) אח

(v) אחי אב

(3) הקדמה

(א) בסוף סוגיין קא מסקי

(i) ראשית (מסקנא א')

(1) דאי אפשר למימר דקראי כסידרן כתיבי ודמקומו של אב (שארו) לאחר אחי אב הוא

(2) דלא מסתבר למימר דאחי אב – דכל כחו מאב אתא – יקדים לאב

(ii) שנית (מסקנא ב')

(1) מהא דאיברי לאב "שארו" דמשמעו דאית לי' קריבות יתירה

(2) אוקמינהו למקומו בסדר נחלות

(א) לא זו בלבד לפני אחי אב כדאסקינן מסברא במסקנא א'

(ב) אלא אף לפני אח

(4) גמרא

(א) בתחלת סוגיין מקשיין בגמרא

(i) "אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אביו ליבם"

(ii) כלומר

(1) דאמאי לא קאמרי בברייתא דאח נוחל קודם לבן ובת

(2) משום דקריבות אח למת יתירה מקריבות בן ובת למת

(5) רשב"ם

- (א) קשיא
- (i) הרי כתיב בקרא בהדיא דבן נוחל מקודם לאח
- (ב) תירוץ
- (i) מוכרח דאף בתחלת סוגיין אסיק מסקנא א' אדעתייהו
- (ii) כלומר
- (1) דאי אפשר למימר דקראי כסידרן כתיבי
- (2) דמסברא ליכא למימר דאחי אב קודם לאב
- (6) גמרא
- (א) ניהדר לקושיית הגמרא דליקדום אח לבן ובת מכח קריבות אח לגבי יבם
- (7) רשב"ם
- (א) קא מקשי בגמרא דליסדר ברייתא לסדר נחלות כזה
- (i) אח
- (ii) בן
- (iii) אב
- (8) מהרש"א
- (א) קשיא לרשב"ם
- (i) דילמא לא מקשין בגמרא אלא דליסדר סדר נחלות כזה
- (1) אח
- (2) אב
- (3) בן
- (ii) כלומר דלישאר אב בקדימה שני' לפני בן
- (ב) תירוץ
- (i) מדכתיב "מרבה אני את האח" ולא כתיב "אוציא בן" משמע
- (1) דחוץ מהאי העלאה דאח לגבי בן
- (2) לא רוצין להוריד דרגת בן גם ביחס לאב
- (ג) קשיא
- (i) צודק דכך משמעות הגמרא
- (ii) מ"מ תיקשי אמאי עדיפי להו לגמרא להוריד דרגת אב ושלא להוריד דרגת בן
- (ד) תירוץ
- (i) הרי קבענו דבשלב זו
- (1) הגם דכבר אסיק אדעתייהו מסקנא א'
- (א) דמוכרח דקראי שלא כסידרן כתיבי
- (ב) דמסברא לא יתכן למיקדם אחי אב לאב

(2) מ"מ אכתי מסקנא ב' לא אסיק אדעתין

(א) כלומר דלא אסיק אדעתין דמשמעות ד"שאר" מילף

(i) דיש לו לאב שום קדימה לגבי קרובין אחרים

(9) גמרא

(א) תירוץ

(i) לית ליה לאח קריבות יתירה מבן

(ii) דכלום יש יבום במקום שיש בן

(10) מהרש"א

(א) האי תרצן אכתי סבירא ליה דסדר נחלות כך הוא

(i) בן

(ii) אח

(iii) אב

(ב) ולא דנין בהא דאב קודם לאח עד סוף סוגיין

(ג) בדאסיק אדעתייהו מסקנא ב' דשארן משמעו דאיכא קדימה יתירה לאב

תד"ה יכול

(1) במדבר כז

- (א) איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו
- (ב) ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו
- (ג) ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו
- (ד) ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה

(2) ברייתא

- (א) שארו משמעו אב המת
- (ב) וסדר נחלות כך הוא
 - (i) בן
 - (ii) בת
 - (iii) אב (שארו)
 - (iv) אח
 - (v) אחי אביו

(3) גמרא

(א) קשיא

- (i) האי שארו (אב) כתיב בקרא לאחר אח ולפני אחי אב
- (ii) ואמאי נוחל אב לאחר בן ובת ולפני אח
- (ב) ב' תירוצים
 - (i) תירוץ א'
 - (1) שיטת "קראי שלא כסידרן כתיבי"
 - (ii) תירוץ ב'

(1) שיטת ר' ישמעאל בר' יוסי

(ג) ועכשיו נבאר הנהו ב' שיטות

(4) שיטת קראי שלא כסידרן כתיבי

(א) חלק א'

- (i) אי אפשר למימר דקראי כסידרן כתיבי
- (ii) דלא מסתבר למימר דאחי אב – דכל כחו מאב אתא – יקדים לאב
- (ב) חלק ב'

(i) מלת "שארו" דמשמעו אב

(ii) מדגיש

(1) דאב יש לו קריבות למת יותר מקרוב אחר

(2) ודהלכך יורש אב לפני אותו קרוב אחר

(iii) עכשיו

(1) ליכא למימר דמשמיענו דיש לאב קדימה לגבי אחי אב

(א) דהרי אף בלא שארו הוינא ידענא דקודמו אב כמו שביארנו

(2) ומוכרח דמשמיענו דיש לו קדימה גם לגבי אח

(ג) חלק ג'

(i) וליכא למימר דיש לאב קדימה גם לגבי בן ובת

(ii) דהרי כתיב

(1) "שארו הקרוב לו" להשמיענו דקרוב קרוב קודם

(2) כלומר

(א) דאיתנהו קרובים דנוחלין קודם לאב

(ב) מחמת דאית להו קריבות יתירה לגבי המת

(3) ואכן אית לן הוכחות דלבן יש לו האי קריבות יתירה

(4) והלכך אוקמינן להאי קרוב קרוב יותר אבן

(iii) שאלה

(1) ברם מנא לך דמקדימין בת לאב

(iv) תשובה

(1) "כיון דלענין ייבום בן ובת כי הדדי נינהו וכו'"

(5) שיטת ר' ישמעאל בר' יוסי

(א) עיקרים

(i) קראי כסידרן כתיבי

(ii) אין בשארו משמעות אב

(ב) ירושת אב מפקינן מדרשא בספרי

(ג) "והעברתם" (בקרא דוהעברתם נחלתו לבתו) משמעו

(i) דמעבירין לנחלה ממי דבלאו הכי הוי זוכה בה

(ii) ודורשין

(1) דהאי קרוב אב הוא

(2) ומעבירין לנחלה ממנו לטובת בתו של מת

(ד) והשתא

(i) דאסקינן דבת קודם לאב

(ii) דורשין ממלת "לבתו"

(1) דאין מעבירין נחלה מאב אלא לטובת בתו

(2) ואין מעבירין נחלה מאב לטובת אחי המת

(ה) קשיא

(i) ודלמא האי קרוב דמעבירין נחלה ממנו אח הוא

(ii) ומשמיענו דבת קודמת לאח

(ו) תירוץ

(i) הא לא איצטריך לן

(1) דהרי סבירא לן להאי שיטה דקראי כסידרן כתיבי

(2) ובקרא כבר כתיב דבת קודמת לאח

(6) תוספות

(א) קשיא ("קשיא דאחין")

(i) לא איצטריך לקרא למיכתב דאח יורש

(ii) דהרי

(1) קבענו בד"ה אחין מן האב

(2) דאח מצד דין משמוש יורש בתור בנו של אב המת

(7) מהרש"א ד"ה יכול

(א) קושיא זו ליכא לאקשוויי' לשיטת ר' ישמעאל בר' יוסי

(i) דהרי

(1) לאותה שיטה קבענו דאיצטריך למיכתב אח

(2) דאל"ה

(א) כלומר

(i) אלו

1. לא הוינא ידענא נחלת אח אלא מכח משמוש

2. ולא הוי כתיב אח לבתר דבת

(3) הוה אמינא

(א) דכיון דסדרן של בת ואח לא הוי כתיב בקרא

(ב) איצטריך והעברתם להקדים בת לאח

(4) ולא הוינא ידענא דוהעברתם אתא להקדים אב לבת

(ב) ברם

(i) מקשין שפיר לפי שיטת קראי שלא כסידרן

(ii) דלהיא שיטה קבענו דלא איצטריך לוהעברתם למילף מקומו של אב בסדר נחלות

(8) תוספות

(א) תירוץ אקושיא דאחין

(i) קבענו לשיטת שלא כסידרן

(1) דמשארן נפקא לן דלאב יש קדימה לגבי איזהו קרוב

(2) ומצד הקרוב קרוב קודם נפקא לן דאיתנהו לקרובין דיש להן קדימה עוד לגבי אב

(3) ודאח הוא הקרוב אשר אב קודם לו

(4) ובן ובת הנהו אותן קרובין דקודמין לאב

(ii) ברם

(1) אלו לא הוי כתיב אח

(2) הגם דהוינא ידענא דאח נוחל מכח משמוש

(iii) הוה אמינא

(1) דבת הנה אותה קרובה אשר לגבה יש לאב קדימה מצד קרא דשאר

(2) משום דהאי קדימה דילפינן משאר

(א) משמעו קדימה לגבי קרוב **דכתיב בקרא בהדיא** דהיינו בת

(ב) ולא לגבי קרוב כגון אח דנחלה דילי' לא נודע לן אלא מצד משמוש

(iv) הלכך

(1) כדי למילף דאין לאב קדימה אלא לגבי אח

(2) איצטריך למיכתב אח בכדי דנוקמ' לקדימת אב לגבי' ולא לגבי בת

(ב) קשיא

(i) והשתא דכתיבי בין בת בין אח

(ii) נימא

(1) דאתיא האי שארו לאקדומי לאב בין לאח בין לבת

(2) ודלא אתיא הקרוב קרוב קודם אלא למימר דאב אינו קודם לבן

(ג) תירוץ

(i) לית כח בהאי שארו לאקדומי' לאב אלא לחזד קרוב דכתיב בקרא

(9) מהרש"א בא"ד ואם תאמר

(א) קשיא

(i) היאך אמרת דאי לא כתיב אח הוה אמינא דאב קודם אף לבת

(ii) הלא הוינא צריכי לאוקמי קרוב קרוב קודם להקדים איזהו קרוב לאב

(ב) תירוץ

(i) הוה אמינא דאתיא קרוב קרוב קודם למילף דלא ליקדמי' לאב בין לבן בין לבת

(ג) קשיא

(i) הרי קבענו דאף בלי הקרוב קרוב קודם

(ii) לית כח בשאר לאקדומי לאב אלא לגבי חד קרוב

(10) תוספות "קשיא דאחי אביו"

(א) קשיא

(i) לא איצטריך לקרא למיכתב דאחי אב יורש

(ii) דהרי

(1) קבענו בד"ה אחין מן האב

(2) דאחי אב מצד דין משמוש יורש בתור אחיו של אב המת

(ב) תירוץ לקשיא דאחי אביו

(i) האי קושיא ליכא לאקשוויי' לשיטת שלא כסידרן

(ii) דלהיהא שיטה איצטריך למיכתב אחי אב למילף דקראי שלא כסידרן כתיבי

(11) מהרש"א ד"ה דאי לא כתיב

(א) קשיא לתירוץן אקושיית אחי אביו

(i) אמרת דאיצטריך למיכתב אחי אב כדי למילף דקראי שלא כסידרן כתיבי

(ii) ברם

(1) בקושטא לא איצטריך אחי אב להא מילתא

(2) דאף אי לא כתיב אחי אב

(3) גמירנא דקראי שלא כסידרן כתיבי מהא דאיצטריך למיכתב אחי המת

(iii) דהרי

(1) אי קראי כסידרן כתיבי

(2) מאחר דבסדר דקראי כתיב בת מקודם לאב

(א) אז

(i) בניגוד להא דמסקינן בתירוץ לקושיא דאחין

(ii) ליכא למימר דאיצטריך לאח כדי שלא נטעה לאקדומי' אב לבת

(iv) והלכך תיקשי דלא איצטריך למיכתב אחי אב למילף דקראי שלא כסידרן כתיבי

(ב) תירוץ

(i) אלו לא כתיב אחי אב

(ii) הוה אמינא

(1) דאכן קראי כסידרן כתיבי

(iii) ולא הוי קשיא לן

(1) הא דאיצטריך למיכתב אח

(2) ולא סגי לן למילפי' מדיני משמוש

(iv) דהוה אמינא דאיצטריך לאח

(1) לאו למילף דקראי שלא כסידרן כתיבי

(2) אלא כדי

(א) לאוקמי מקומו דאח לפני אב בהני קראי דכסידרן כתיבי

(ב) ושלא נימא דאב קודם לאח

(ג) קשיא

- (i) לגבי ענין אחר בתוספות קובע רשב"א מסברא דקריבות אח למת אלים מקריבות אב למת
(ii) וא"כ האיך מצי תוספות אמרי דאי לא כתיב אח ה"א דאב קדים לי'
(ד) תירוץ

(i) דהוה אמינא

- (1) דהאי סברא דקריבות אח אלים משל קריבות אב אין להולמו
(2) אלו הוי כתיב אב להדיא ולא הוי נפקא לן אח אלא ממשמוש

(12) המשך תוספות

(א) לבסוף

(i) קא מפרכי בתוספות מצד אחר

- (1) להא דקאמרי דליכא להקשות קושיית אחי אביו למ"ד דקראי שלא כסידרן כתיבי
(ii) ונמצא דהאי קושיא עולה אפילו למ"ד דקראי שלא כסידרן כתיבי

(13) מהרש"א ד"ה יכול

(א) קשיא

(i) בתוספות מקשין קושייתן דאחי אב מקודם לקושייתן דאח

(ii) ואמאי לא מקשי קושייתן כסדר דקרא

(1) דהיינו אח קודם לאחי אב

(ב) תירוץ

(i) מקדימין לקושייתן מאחי אב

(1) מכיון

(א) לפי פירכת תוספות לבסוף

(ב) עולה האי קושיא אף למ"ד קראי שלא כסידרן כתיבי

(2) משא"כ

(א) קושיא דאחין דליכא לאקשוויי' לשיטת קראי שלא כסידרן

דף קט.

רשב"ם ד"ה מלמד שהאב

(1) ברייתא

(א) שארו זה אב

(ב) וכך הוא סדר נחלות

(i) בן

(ii) בת

(iii) אב (שארו)

(iv) אח

(v) אחי אב

(2) גמרא

(א) שארו משמעו קריבות

(ב) להשמיענו דלאב יש קריבות לבנו המת יותר מקרוב אחר

(i) והלכך יורש אב לפני אח

(ii) שאלה

(1) ונימא דיש לו לאב קדימה גם לגבי בן

(iii) תשובה

(1) הא דכתיב שארו הקרוב משמיענו דקרוב קרוב קודם

(2) ודאיתנהו לקרובים

(א) דמצד הלכה אית להו קריבות למת יותר משל אב

(ב) ונוחלין מקודם לאב

(3) ואכן מצד דינים מסוימים אית לי' לבן קריבות יתירה למת משל אב

(4) והלכך אוקמינן לקרוב קרוב קודם לאקדומי' בן לאב

(iv) שאלה

(1) בשלב זו עדיין לא הוכחנו דגם בת אית לא קריבות יתירה למת

(2) ותיקשי

(א) דנימא דלא מקדימין לאב אלא בן

(ב) ואכן מקדימין אב לבת

(3) רשב"ם

(א) כוונתן להקשות

(i) לא זו בלבד דלירות בת מבתר לאב

(ii) אלא אף זו דלא לירות בת עד לאחר אח כזה

(1) בן

(2) אב

(3) אח

(4) בת

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מגלי' לרשב"ם

(1) דמאחר דמקשין דלאקדומי' אב לבת

(2) סבירא להו דמקדימין נמי אח לבת

(ב) תירוץ

(i) בשלב זו עדיין לא קבענו שום יחס בין בת למת

רשב"ם ד"ה קראי שלא כסדרן

(1) גמרא

(א) קראי דנחלה שלא כסידרן כתיבי

(ב) ועלינו מוטל להמציא סדר נחלות לפי עיקרון דקרוב קרוב קודם

(2) רשב"ם

(א) קשיא

(i) א"כ לא ליכתב קרא לקרובין כלל

(ב) תירוץ

(i) איצטריך למיכתב בן בת ואח כדי למידרש בדף קטו. "עיין עליו"

(ii) כלומר

(1) דקרוב דהי' ראוי לירש אי לאו דמת מכבר

(2) אם אכן כבר מת אותו קרוב

(3) ע"י משמוש למטה נוחלין יוצאי יריכו במקומו

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) לגבי בן ובת

(1) אמאי לא מפרש רשב"ם בפשטות

(א) דאיצטריך למיכתב "ואם אין לו בן ונתתם את נחלתו לבתו"

(ב) כדי למילף דבן קודם לבת

(ב) תירוץ

(i) צודק

(ii) רשב"ם לא קסמיק על "עיין עליו" אלא כדי לנמק הא דאיצטריך למיכתב אח

(ג) קשיא

(i) מצד דיני משמוש למעלה קבענו

(1) דמת שאין לו בן ובת ושאיב דילי' מת מכבר

(2) אז משמשת נחלה בקבר דאב

(3) ודנין כאלו

(א) אב המת הי ניהו המנחיל לבנו (אח המת) וליוצאי ירך בנו ולבתו (אחות המת) וליוצאי ירך בתו

(ב) באותו אופן ובאותו סדר דמת עצמו מנחיל לבן ובת דילי' וליוצאי יריכן

(ii) ותיקשי

(1) דמאחר דילפינן מעיין עליו לגבי בן ובת דיוצאי יריכן נוחלין

- (2) אז כבר ידענא מצד משמוש דיוצאי ירך בן האב – דהיינו אח -- נמי נוחלין
- (3) ואמאי איצטריך תו למיכתב אח כדי למילף "עיין עליו" לגבי יוצאי יריכו

רשב"ם ד"ה אימא

(1) ברייתא

(א) סדר נחלות

(i) בן

(ii) בת

(iii) אב

(iv) אח

(2) גמרא לשיטת ר' ישמעאל בר' יוסי

(א) קשיא

(i) הרי לא כתיב אב בקרא

(ב) תירוצ

(i) עיין רשב"ם דקא מייתי לי' מספרי

(ג) קשיא

(i) ומנא לה לברייתא דבת נוחלת מקמי' דאב

(ד) תירוצ

(i) חלק א'

(1) דכתיב

(א) איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו

(ב) ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו

(2) והוה מצוי למיכתב "ובן אין לו ונתתם את נחלתו לבתו"

(3) והיינו טעמא דכתיב והעברתם

(א) למילף דמעבירין לנחלה ממי שהוא אחר

(4) ולימוד זה מיקרי "מגופי' דקרא" בלשון מהרש"א

(ii) חלק ב'

(1) שים לב

(א) דנוכיה להלן

(ב) דאב (ולא אח) הוא הקרוב אשר ממנו מעבירין לנחלה

(ה) שאלה

(i) ודלמא

(1) כשמעבירין נחלה מן האב

(2) לא זו בלבד

(א) דנוחל אב בתר בת

(3) אלא אף זו

(א) דנוחל לבתר אח

(ii) וסדרן של נחלות כך הוא

(1) בן

(2) בת

(3) אח

(4) אב

(ו) תירוץ

(i) לא זו בלבד דמגופי' דקרא דורשין

(1) דמעבירין לנחלה מן האב לטובת בת

(ii) אלא אף זו דמדוקיא דקרא דורשין דאין מעבירין לנחלה אלא לטובת בת

(iii) והיינו דקאמרי "אבל אי אתה מעביר נחלה מן האב במקום אח"

(3) איתנהו ב' מהלכים לבאר קושיית הגמרא להלן (קושיית "ואימא") כמבואר במהרש"א

(4) מהלך א' בביאור קושיית "ואימא"

(א) קשיא

(i) ואימא

(1) דגופי' דקרא לא אתא למימר דמעבירין לנחלה מן האב לטובת בת

(א) אלא אתא למימר דמעבירין לנחלה מן אח לטובת בת

(2) ודיוקא דקרא

(א) מן הנמנע

(i) דאתיא להדגיש דאין מעבירין לנחלה לטובת אח

(ii) דהרי באח קיימינן דמעבירין לנחלה הימנו

(ב) אלא אתיא להדגיש

(i) דאין מעבירין לנחלה מן האב

(ii) כלומר דאב נוחל מקודם לבת

(ג) והיינו דאמרי

(i) "אי אתה מעביר לנחלה מן האב במקום בת"

(ב) תירוץ

(i) לא איצטריך לגופי' קרא ד"והעברתם" למילף דבת קודמת לאח

(ii) דהרי כבר כתיב "ואם אין לו בת ונתתם נחלתו לאחיו"

(5) קושיית רשב"ם על תירוץ דגמרא במהלך א'

(א) קשיא

(i) הרי אכתי איצטריך לקרא לדוקיא להקדים אב לבת

6) יישוב תוספות לקושיית רשב"ם על תירוץ דגמרא במהלך א'

(א) לא כיוונו בתירוצם למימר דלא איצטריך לקרא דוהעברתם

(ב) אלא רצונם לומר

(i) דאין זו "העברה" בפשיטות משמעו דהאי מלה

(1) או משום

(א) דמסברא נמי ידעינן דבת קרובה למת יותר מאח

(ב) והלכך ליכא למימר "דמעבירין" זכותא דבלא"ה היתה של אח

(2) או מטעם

(א) דמייתי רשב"א בתד"ה אם כן בעמוד ב'

7) מהלך ב' בקושיית "ואימא"--ובההיא שיטה אזיל רשב"ם

(א) אימא

(i) דלא ילפינן מקרא אלא דבת קודמת לאח

(ii) וליכא למידק מקרא כלום לגבי אב

(iii) ומצד הסברא יכול להיות דאב קודם לבת

(ב) תירוץ

(i) למילף דבת קודמת לאחין לא צריכא קרא

(ii) דמונתתם כבר ידענא להאי דינא

(ג) שים לב

(i) דלשיטה זו ניחא

(ii) דליכא להקשות דאיצטריך ל"והעברתם" למילף דוקיא דקרא

(iii) דהרי בקושטא לא ילפינן מיני' דוקיא כל עיקר

(8) תוספות

(א) קשיא למהלך ב' כמבואר ברשב"ם

(i) אי אמרת

(1) דמקרא ליכא למידק כלום

(2) וליכא לאגמורי מיני' מידי לגבי קדימת בת לאב

(3) והאי דיוקא דגמרא דלאקדמי' אב לבת אינו אלא סברא בעלמא

(ii) אז

(1) תיקשי

(א) דלא הוי להו להקשות דמסברא איצטריך למימר דאב קודם לבת

(i) כלומר דאי אתה מעביר נחלה מן האב במקום בת

(ב) דהרי

(i) מסברא מצינא נמי לדייק איפכא ולמימר דבת קודם לאב

(ii) כלומר דאתה מעביר נחלה מן האב במקום בת

(9) {צריך עיון

(א) לכאורה צ"ל בדברי מהרש"א "מנלי' למידק אי אתה מעביר נחלה מן האב"

(ב) ועיין ברשב"ם ד"ה ואי אתה מעביר בעמוד ב' }

רשב"ם ד"ה ומשני וד"ה בן מנשה

(1) שופטים יז

(א) "ויהי נער ממשפחת יהודה והוא לוי"

(2) גמרא

(א) האי נער איקרי נמי יהונתן

(ב) קשיא

(i) כתיב בדברי הימים

(1) "ויהונתן בן גרשום בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני"

(2) ונבאר להלן דמשמע מהאי קרא דמשבט לוי הי' ולא משבט יהודה

(ii) ותיקשי אמאי כתיב בשופטים דמשפחת יהודה הי'

(ג) תירוץ

(i) אכן משבט לוי הי'

(ii) והא דכתיב בשופטים דמשבט יהודה הי'

(iii) היינו להורות דעשה מעשי מנשה בן חזקיהו דהי' משבט יהודה

(iv) והי לך ראי'

(1) שאלה

(א) אמאי כתיב בדברי הימים דאביו גרשום בן מנשה הי

(ב) הרי ידעינן – כמו דנבאר להלן – דאביו גרשום בן משה הי'

(2) תשובה

(א) מוכרח דקראו מנשה משום דהאי נער מעשי מנשה עשה

(3) רשב"ם

(א) קשיא

(i) מנא להו דאבי אב הנער משה הי' ולא מנשה

(ב) תירוץ

(i) מחמת הנהו ג' טעמי

(1) משום דנו"ן מנשה תלוי' למילף דאבי אביו משה הי' ולא מנשה

(2) משום דקרי לי' לנער "לוי" הרי דמשפחת לוי קא אתי

(3) משום דכתיב בדברי הימים דגרשום בן משה הי'

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מטעם ג' ליכא להוכיח דאבי אב הנער משה הי'

(ii) ולית להוכיח מיני' אלא דגרשום אחד שם אביו משה הי'

(iii) והא ידענא מדאורייתא ואמאי איצטריך רשב"ם למייתי סיעתא מדברי הימים

(ב) תירוץ

(i) עדיפא לי' למייתי סיעתא מדברי הימים

(ii) דהתם כתיב נמי "ושבואל בן גרשום בן משה נגיד על האוצרות"

(iii) וגמירי דשבואל היינו יהונתן

(iv) נמצא דמהאי קרא

(1) לא זו בלבד דמוכה מינ' דגרשום בן משה הי'

(2) אלא אף זו דמפרש בהדיא דיהונתן הי' בן גרשום בן משה

(v) עכשיו

(1) האי גרשום דקרא בדברי הימים דמייתי לי' רשב"ם לעיל

(2) הנו אותו גרשום דקרא דשבואל בדברי הימים

דף קי.

רשב"ם ד"ה אבוה דאימי'

(1) גמרא

(א) מפני שנשא משה בת יתרו ולא בת טובים

(ב) נעשה בן בנו יהונתן – דור ד' ליתרו – כהן לפסל מיכה

1	יתרו
2	בת יתרו למשה
3	גרשום
4	יהונתן

(ג) קשיא

(i) מהא דכתיב דאלעזר אבי פינחס נשא אשה מבנות פוטיאל

(ii) נפקא לן דאמרו עליו על פינחס

(1) שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז

(2) ולכאורה משמעו דאלעזר אביו נשא בת יתרו

(iii) נמצא

(1) דפינחס דור ג' ה' ליתרו

(2) ותיקשי דהרי דפינחס קרוב ה' ליתרו יותר מיהונתן

יתרו
בת יתרו לאלעזר
פינחס

(ד) תירוץ

(i) מבנות פוטיאל משמעו נמי

(1) דלא זו בלבד דפינחס מיוצאי יריכו של יתרו היו

(2) אלא אף זו דה' מיוצאי יריכו של יוסף שפטפט ביצרו

(ii) ומוכרח כמו שנבאר להלן

(1) "אי אבוה דאימי' מיוסף אמה דאימי' מיתרו

(2) אי אבוה דאימי' מיתרו אמה דאימי' מיוסף"

(2) רשב"ם

(א) שאלה

(i) מאי משמעו ד"אי אבוה וכו'"

(1) מן הנמנע דמשמעו שנשא אלעזר בת יתרו דא"כ לא היתה מיוצאי יריכו של יוסף

(2) ומן הנמנע דמשמעו שנשא אלעזר בת יוסף דא"כ לא היתה מיוצאי יריכו של יתרו

(ב) תשובה

(i) מוכרח

(1) ד"מיוסף" משמעו או מבן יוסף או מבת יוסף

(2) ו"מיתרו" משמעו או מבן יתרו או מבת יתרו

(ii) דהיינו

(1) או דאבוה דאימ' ה' בן יתרו – ואימא דאימ' היתה בת יוסף

אבוה דאימ' בן יתרו ואימא דאימ' בת יוסף		
יתרו	יוסף	1
בן יתרו (אבוה דאימ' דפינחס)	בת יוסף (אימא דאימ' דפינחס)	2
אם פינחס		3
פינחס		4

(2) או דאבוה דאימ' ה' בן יוסף – ואימא דאימ' היתה בת יתרו

אבוה דאימ' בן יוסף ואימא דאימ' בת יתרו		
יוסף	יתרו	1
בן יוסף (אבוה דאימ' דפינחס)	בת יתרו (אימא דאימ' דפינחס)	2
אם פינחס		3
פינחס		4

(ג) קשיא

(i) אפילו הכי לא ה' פינחס אלא דור ד' ליתרו בדומה ליהונתן

(ד) תירוצ'

(i) מאחר דייחוסו של פינחס לא הוזכר בקרא להדיא

(ii) וכבר הוכחנו דלשון אבוה דאימ' אין משמעו דיתרו אבוה דאימ' ה'

(iii) מצינן למימר דעוד דור א' ה' בינו לבין יתרו

(iv) נמצא

(1) דדור ה' ה' פינחס ליתרו

(2) דהיינו דור א' ביותר ליהונתן

(3) שיטת בעל הג"ה

(א) הכי גרסינן בגמרא

(i) "אי אבוה דאימא מיוסף אמה דאימא מיתרו

יתרו	יוסף	1
בת יתרו (אימא דאימא דאשת אלעזר)	בן יוסף (אבוה דאימא דאשת אלעזר)	2
אם אשת אלעזר		3
אשת אלעזר אם פינחס		4
פינחס		5

(ii) אי אבוה דאימא מיתרו אמה דאימא מיוסף"

1	יתרו	יוסף
2	בן יתרו (אביוה) דאימא דאשת (אלעזר)	בת יוסף (אימא דאימא דאשת אלעזר)
3	אם אשת אלעזר	
4	אשת אלעזר אם פינחס	
5	פינחס	

(ב) השתא

(i) לא קא אמרי

- (1) דאבוה דאימיל' דפנחס בן יוסף או בן יתרו היל'
- (2) ואבוה דאימיל' דפנחס בת יוסף או בת יתרו היתה

(ii) דהרי

- (1) לא כתיב "אימיל'" דמשמעו אם דפינחס
- (2) אלא כתיב אימה" דמשמעו ביחס לאם של אמו

(iii) והכי קא אמרי

- (1) דאבוה דאימה דאימיל' דפנחס בן יוסף או בן יתרו היל'
- (2) ואימא דאימה דאימיל' דפנחס בת יוסף או בת יתרו היתה

(ג) נמצא דאף בלא הוספת דור א' היל' פינחס דור ה' ליתרו

דף קי:

רשב"ם ד"ה אמר לי' אביי וד"ה אמר לי' רב פפא

(1) קראי

(א) במדבר כז

(i) איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו

(ii) ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו

(ב) במדבר לו

(i) וכל בת יורשת נחלה וגו'

(2) הקדמה א'

(א) גמרא קט:

(i) שאלה

(1) ללמד דבת נוחלת בתר בן

(2) אמאי כתיב והעברתם בלישנא דהעברה

(3) ולא סגי לקרא למיכתב ונתתם

(ii) תשובה

(1) לכדתניא אליבא דרבי

(א) שאין לך מעביר משבט לשבט אלא בת

(ב) הואיל ובנה ובעלה יורשין אותה כשמתה

(ב) רשב"ם שם ד"ה הואיל

(i) אשמועינן קרא דבעל יורש את אשתו ודבן יורש את אמו

(ii) דאל"ה ליכא העברה משבט לשבט ע"י מיתת בת

(ג) תוספות דף קי. ד"ה טעמא

(i) פליג ארשב"ם

(ii) וס"ל דרבי לא אשמועינן שום חידוש הלכה

(iii) ולא רצה למימר אלא דלישנא דהעברה נכונה היא לגבי ירושת בת

(3) הקדמה ב'

(א) שאלה

(i) האם יש מקור לירושת בת חוץ מקרא דוהעברתם

(ב) תשובה

(i) אביי

(ii) כן

(iii) דכבר מקרא "וכל בת יורשת נחלה" ילפינן עיקר דין ירושת בת

- (ג) רב פפא
- (i) לא
- (ii) לא ידעינן עיקר דין ירושת בת אלא מדכתיב "והעברתם את נחלתו לבתו"
- (4) גמרא
- (א) שאלה
- (i) האם בן ובת כי הדדי נינהו
- (ii) כלומר האם ירושת בת במקום בן
- (ב) תשובה
- (i) אביי
- (1) לא
- (2) בן ובת לאו כי הדדי נינהו
- (3) בת אינה ירושת כי אם בדליכא בן
- (ii) רב פפא
- (1) יכול להיות
- (א) דבן ובת כי הדדי נינהו
- (ב) וירושת בשווה עם הבן
- (5) הסבר לשיטת אביי כמבואר ברשב"ם ומהרש"א
- (א) שאלה
- (i) מאחר דירושת בת כבר ילפינן מוכל בת ירושת נחלה
- (ii) אמאי איצטריך לקרא דוהעברתם
- (ב) תשובה
- (i) לשיטת אביי מצינו למימר
- (1) דאיצטריך לקרא דוהעברתם למילף
- (א) הגם דנודע לן דין ירושת בת מקרא דוכל בת ירושת נחלה
- (ב) אל תטעה למימר דבן ובת כי הדדי נינהו
- (ג) דבקושטא
- (i) לאו כי הדדי נינהו
- (ii) ואינה ירושת כי אם בדליכא בן וירושת הכל
- (ג) שאלה
- (i) דילמא בן ובת כי הדדי נינהו
- (ii) ואפ"ה איצטריך לקרא ד"איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו"
- (iii) כדי למיהוי הקדמה לקרא דאחריו דהיינו "ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו"
- (ד) תשובה

- (i) לא יתכן
- (ii) דמאחר דאמרת דבן ובת כי הדדי נינהו
- (iii) ה'י לקרא להקדים לקרא דלאחריו כזה
- (1) איש כי ימות וזרע אין לו ונתתם את נחלתו לאחיו
- (2) ולא איצטריך לקרא דוהעברתם עם הדגשתו על ירושת בת
- (6) הסבר לשיטת רב פפא כמבואר ברשב"ם ומהרש"א
- (א) לא ילפינן עיקר דין ירושת בת מקרא דוכל בת ירושת נחלה
- (ב) והלכך איצטריך לקרא דוהעברתם
- (i) למילף דין ירושת בת
- (ii) וגם להיות הקדמה לקרא של אחריו בירושת אח
- (ג) והשתא דילפינן ירושת בת אכן יכול להיות דבן ובת כי הדדי נינהו
- (ד) קשיא
- (i) אמאי לא סגי לה לקרא למילף דין ירושת בת וגם לעשות הקדמה לדין ירושת אח כזה:
- (1) איש כי ימות ואין לו זרע ונתתם את נחלתו לאחיו
- (ה) תירוץ
- (i) דהוה אמינא דאין לבת דין ירושה כל עיקר
- (ii) ולא קאי "זרע" אלא על בן
- (ו) קשיא
- (i) כדי למילף דין ירושה לבת אמאי משתעי קרא בציור דבת ירושת הכל
- (ii) הכי הוה לי' למיכתב
- (1) "איש כי ימות ובן ובת אין לו ונתתם את נחלתו לאחיו"
- (ז) תירוץ
- (i) עדיף לקרא למילף דין ירושת בת בציור כשבת ירושת הכל
- (ii) משום
- (1) דעל ציור כזה עולה בטיב לישנא ד"והעברתם"
- (2) ומצי לקרא למילף בבת אחת אף דינו דרבי
- (3) כלומר דבן יורש אמו ובעל יורש אשתו
- (ח) מהרש"א
- (i) שים לב דהאי תירוץא לרב פפא
- (1) אינו מוכן אלא לשיטת רשב"ם
- (א) דילפינן הני חידושים דבן יורש אמו וכו' אליבא דרבי מקרא דוהעברתם
- (2) ברם לשיטת תוספות
- (א) דלא ילפינן הני חידושי דינים לרבי מקרא דוהעברתם

(ב) אכתי תיקשי לרב פפא הא דמשתעי קרא בציוור דוהעברתם

(i) כלומר היאך דבת יורשת הכל

(7) מהרש"א חלק א'

(א) קשיא

(i) כד מדייקת בלישנא דרשב"ם

(ii) תיקשי דלכאורה ס"ל דאף לאביי לית לן דין ירושת בת אלא מקרא דוהעברתם

(ב) תירוץ

(i) לא כוון רשב"ם אלא לפרש הבנת אביי בשיטת רב פפא

(8) מהרש"א חלק ב'

(א) קשיא לשיטת אביי כמבואר ברשב"ם

(i) מנא לי' לאביי דלא אתיא קרא דוהעברתם אלא למילף דבן ובת לאו כי הדדי נינהו

(ii) דלמא לא אתיא האי קרא אלא למילף חידושי דינים דרבי

(ב) תירוץ

(i) לרב פפא מובן דדריש לקרא להא דרבי

(1) דהרי

(א) מחמת דאכתי לא נודע לן דישנה ירושה לבת

(ב) ולהכי איצטריך לפשטות דקרא דנותנין נחלה לבת

(2) ונוכל למימר

(א) דאשמועינן האי ילפותא בלישנא ד"העברה"

(ב) כדי דמהאי קרא נילף נמי דינא דרבי

(ii) ברם לאביי ליכא למיזרש להא דרבי כל עיקר

(1) דהרי לדידי' כבר נודע לן דישנה ירושה לבת מ"וכל בת יורשת נחלה "

(2) ואי לאו דאיצטריך לפשטות דקרא לקדם בן לבת

(3) לא הוי כתיב

(א) קרא דלית לה צורך לגופה

(ב) להא גרידא דנילף מינה בעקיפין דינא דרבי ממשמעות לשון "העברה"

(4) אלא הוי כתיב קרא מיוחד למילף מינה דינא דרבי

תד"ה האיש את אמו

(1) גמרא

(א) מנלן דאיש יורש את אמו

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) כבר ידעינן דנקיבות נוחלות ומנחילות כזכרים

(ii) דהרי

(1) אב יורש את בתו ואח יורש את אחותו

(2) ובת יורשת לאבלי ואחות יורשת אחי'

(iii) ואמאי תיסק אדעתין למימר דאיש אינו יורש את אמו

(ב) תירוץ

(i) בין זכרים בין נקיבות נמנין לשבט אבוהון

(ii) וכשתידוק תימצוי דבכל הני ציורין

(1) לא מעבירין לנחלה משבט לשבט אחר בהא גופה דנוחלין ומנחילין

(iii) ברם

(1) היכא דבן יורש אמו אכן יכול להיות דמעבירין לנחלה משבט לשבט

(2) והלכך איצטריך לקרא מיוחד להאי ירושה

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אין הכי נמי דירושת בת לעצמה אינה מעביר לנחלה

(ii) ברם

(1) ע"י האי ירושה יכול להיות העברה לבסוף

(2) היכא דנושא אותה בעל משבט אחר ומתה וירשה בעל או בנה מאותו שבט

(ב) תירוץ

(i) בירושת בן משבט א' מאמו משבט ב' ניסבת נחלתה מיד לשבטו

(ii) משא"כ בירושת בת

(1) דלא תסב נחלתה לשבט אחר

(2) אי לאו דנשאת לבעל משבט אחר ומתה מקודם לבעלה או בנה

דף קיא.

תד"ה קל וחומר לשכינה

(1) גמרא

(א) "ויאמר ה' אל משה ואביה ירק בפני' הלא תכלם שבעת ימים"

(ב) קל וחומר לשכינה י"ד יום

(ג) אלא דיו לבא מן הדין להיות כנודן

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא

(i) מנא להו דע"י קל וחומר בלי דיו הוי אמינא דתכלם י"ד יום

(ב) תירוץ דרבינו תם

(i) בענין מרים חשיב כאלו שכינה ירקה בפני'

(ii) וכיון

(1) דג' שותפין יש באדם הקב"ה אביו ואמו

(2) דכל אחד נותן בו ה' דברים ונותן בו הקב"ה י' דברים כנגד שניהם

(iii) הרי דכלימה ע"י שכינה איצטריך לב' פעמים ז' יום דכלימה ע"י אב

(ג) קשיא א'

(i) אין זה ק"ו

(ii) דעל ידי חשבון צריכה י"ד יום כנגד שניהם

(ד) קשיא ב'

(i) בספרי איתא

(1) דשכינה לא הקפידה בה

(2) ודהקפדה לא היתה אלא מאת משה

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי איתא עוד בספרי דהקפדה היתה מאת משה בתור מלך וכהן גדול

(ii) וא"כ אמאי לא מתרצי דהיינו טעמא דתכלם י"ד יום

(1) כלומר ז' ימים למלך וז' ימים לכהן גדול

(ב) תירוץ

(i) עדיין תיקשי קושיא א'

(1) דאין זה ק"ו

(2) דהרי על ידי חשבון צריכה י"ד יום כנגד שניהם

תד"ה מקיש

(1) הקדמה א'

(א) מהיקש דמטה אב למטה אם ילפינן דבן קודם לבת אף בירושת אמם

(2) הקדמה ב'

(א) לקמן בדף קטו. איתא

(i) דמדכתיב אין לו עיין עליו

(ii) ילפינן משמוש למטה

(iii) כגון

(1) היכא דמתה בת מקודם לאמה

(2) ממשמשת נחלה אמה בקבר דההיא בת שמתה כבר

(3) וההיא בת בקבר מנחילה לנחלה לבנה או לבתה

(3) הקדמה ג'

(א) איתא בדף קיג:

(i) דמ"וירש אתה" ילפינן דבכל דרגת משמוש מקדימין בן לבת

(ii) כגון

(1) דבן קודם לאחותו בנחלה שבאה להם ע"י משמוש בקבר אמם

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) הרי

(1) דלא זו בלבד דקרא ד"וירש אתה" משמיענו דין משמוש

(2) אלא אף דמוסיף עוד גדר קדימת בן ובת בדין משמוש

(ii) ותיקשי

(1) אמאי איצטריך תו לילפותא למשמוש מקרא דעיין עליו

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א

(i) אי לאו ילפותא דעיין עליו

(1) לא הוינא דריש מ"וירש אתה"

(א) אלא דבן הבן ע"י משמוש בקבר אביו יורש לנחלת אבי אביו

(2) והוה אמינא

(א) דבת הבן אינה יורשת מאבי אביה ע"י משמוש בקבר אביה

(ג) קושיית גליון

(i) הרי קבענו בגמרא דידן דמקיש מטה אב למטה אם

(ii) והיאך אמרית דהוה אמינא דלענין משמוש שונה בת הבן מבן הבן

(5) רש"ש

(א) קשיא

(i) האי היקישא דמטה אב ומטה אם

(1) אינו מקיש אלא ירושה מאם לירושה מאב

(2) ואינו מקיש ירושה לנקיבה לירושה לזכר

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) האיך אמרי בגמרא בדף קטו. דדין משמוש לבן הבן גמר לה מ"עיינ עליו"

(ii) הרי אסקינן דהיא משמוש כבר נודע לן מורש אתה

(ב) תירוץ

(i) צודק

(ii) ולא מייתי לה לבן הבן אלא אגב גררא דבת הבן וכו'

דף קיא:

בא"ד ולמאן דדריש

(1) גמרא

(א) שאלה

(i) מנלן דבעל יורש את אשתו

(ב) תשובה

(i) ר' עקיבא

(1) קא יליף לי' מ"וירש אתה"

(ii) ר' ישמעאל

(1) קא יליף לה הכי

(2) איתנהו לתרי קראי שלא תנשא אשה יורשת נחלה לבעל שלא משבטה כדי שלא תסובב נחלתה לשבט אחר

(א) חדא קרא אוקים לה לסבת בן

(i) כלומר אולי לבסוף יירש לאותן נכסים בן מאותו בעל דאינו משבטה

(ב) ואידך אוקים לה לסבת בעל

(i) כלומר אולי לבסוף תמות בחיי בעלה ויירש בעלה לאותן נכסים

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) שאלה

(i) אמאי איצטריך לתרי קראי

(1) מה לי דלבסוף תסובב נחלתה ע"י בעל

(2) מה לי דלבסוף תסובב נחלתה ע"י בן

(ב) תשובה

(i) לר' ישמעאל

(1) אי לאו דאיכתוב תרי קראי לא הוי ידעינן

(א) דבעל יורש את אשתו

(ב) ודיכול להיות הסבה ע"י בעל

(ii) לר' עקיבא

(1) אכן הוי סגי לן חד קרא ללאו בין לסבת בעל בין לסבת בן

(2) והלכך אוקי אידך קרא לעבור עליו בשני לאוין בין לסבת בן בין לסבת בעל

רשב"ם ד"ה מפסקא קראי

(3) גמרא

(א) שאלה

(i) מנלן דאיש יורש את אשתו

(ב) תשובה

(i) מדכתיב

(1) ואם אין אחים לאחיו

(2) ונתתם את נחלתו (חלק א' דקרא)

(3) לשארו (חלק ב' דקרא)

(4) הקרוב אליו ממשפחתו (חלק ג' דקרא)

(5) וירש אותה (חלק ד' דקרא)

(ג) קשיא

(i) והא קראי לאו הכי כתיבי

(1) דהרי מקרא משמע דשארו דמת ינחול לנחלה

(2) כלומר דאשה יורשת את בעלה

(ד) תירוץ ע"י אביי כמבואר ברשב"ם

(i) שלב א'

(1) סרסו לחלק א' לקרא כזה למיגמר דינא דמת שאין לו אחים לאביו

(א) ואם אין אחים לאביו

(ב) ונתתם את נחלתו (חלק א' דקרא)

(ג) [ל] הקרוב אליו ממשפחתו (חלק ג' דקרא)

(ii) שלב ב'

(1) סרסו לחלק ב' וד' למילף דבעל יורש את אשתו

(א) {גרע ל'} שארו (חלק ב' דקרא)

(ב) וירש אותה (חלק ד' דקרא)

(2) שים לב דלהאי שיטה

(א) נוטלין ל' מלשארו ומוסיפין אותו לתיבת "הקרוב"

(ב) "ונתתם" סיומי דמילתא ד"ואם אין אחים" היא

(ה) קושיית רבא

(i) לא זו בלבד דמפסקת לקראי

(ii) אלא אף זו דוהקרוב אליו שהוא מאוחר אתה עושה מוקדם

(ו) אלא אמר רבא

- (i) סרסו לקרא כזה
- (ii) ונתתם את נחלת {גרע ו'}
- (iii) {גרע ל' שארו [לן] {עושין תיבה אחת מהאי ו' והאי ל'}
- (iv) וירש אותה
- (4) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) לאן אוקמי' רבא ל"הקרוב אליו"
- (ב) תירוץ
- (i) איתא בגליון דרבא מקדים האי הקרוב אליו בתחלת קרא כזה
- (1) ואם אין אחים לאביו
- (2) הקרוב אליו ממשפחתו (חלק ג' דקרא)
- (3) ונתתם את נחלת {גרע ו' } (חלק א' דקרא)
- (4) {גרע ל' שארו לו {עושין תיבה אחת מהאי ו' והאי ל' } (חלק ב' דקרא)
- (5) וירש אותה (חלק ד' דקרא)
- (ג) גליון
- (i) קשיא
- (1) הלא אף רבא מקדים הקרוב אליו לתחלת קרא
- (2) ומאי קושייתו לאביו
- (ד) תירוץ
- (i) אה"נ דאף רבא מעתיק הקרוב אליו לתחלת קרא
- (ii) אבל אביו
- (1) לא זו בלבד דמעתיק הקרוב אליו לתחלת קרא
- (2) אלא אף זו דמפסיק לציווי (ונתתם את נחלתו לשארו) באמצעו
- (5) מהרש"א
- (א) תירוצו דגליון דוחק הוא
- (ב) והי לך תירוץ אחר לרבא
- (i) לרבא נשאר קרוב אליו במקומו לאחר שארו כזה
- (1) ונתתם את נחלת {גרע ו' } (חלק א' דקרא)
- (2) {גרע ל' שארו לו {עושין תיבה אחת מהאי ו' והאי ל' } (חלק ב' דקרא)
- (3) הקרוב אליו ממשפחתו (חלק ג' דקרא)
- (4) וירש אותה (חלק ד' דקרא)
- (ii) וטעמי' דאשה חשיבי "קרוב"
- (ג) שים לב

- (i) דלשיטה זו לית סיומא לתחלת קרא דואם אין אחים לאחיו
 - (ii) ואע"ג דאיתא ברשב"ם דוהקרוב לו אכן סיומא היא לואם אין אחים לאחיו
 - (iii) מ"מ יכול להיות
- (1) דרשב"ם לא כיוון דבריו אלא לאביי
 - (2) ודלשיטת רבא ניחא לי' ללכת בשיטת מהרש"א

תד"ה לו משפט הבכורה

(1) גמרא

(א) שאלה

(i) מנלן דליכא חלק בכורה בנכסי אם

(ב) תשובה ע"י אביי

(i) ממיעוט "אשר ימצא לו" דמשמע "לו ולא לה"

(ג) קשיא

(i) הרי לית לן אלא חדא מיעוטא

(ii) וצריכין לאוקמי' היכא דמסתבר טפי דליתא לחלק בכורה

(1) והיינו בבחור שנשא אלמנה

(א) דבן שלהן אינו בכור לאמו דבנחלתה הוא רוצה לקחת חלק בכורה

(2) ולא בבחור שנשא בתולה

(א) דבן שלהן בכור הוא בין לאביו בין לאמו

(ד) תירוצו דרב נחמן בר יצחק

(i) אית לן עוד מיעוטא ד"אוננו ולא אונה"

(ii) דמשמע מיני'

(1) דאף בנכסי אם שבנה בכור הוא לה

(2) לית ליה חלק בכורה

(ה) קשיא

(i) אף האי מיעוטא צריכין לאוקמי' היכא דמסתבר טפי דליתא לחלק בכורה

(1) והיינו באלמון שנשא בתולה

(א) דבן שלהן

(i) הגם דבכור הוא לאמו מ"מ אינו בכור לאביו

(2) ולא בבחור שנשא בתולה

(א) דבן שלהן בכור הוא בין לאביו בין לאמו

(2) גליון מובא במהרש"א

(א) קשיא

(i) כיון דאוקמת אוננו ולא אונה באלמון שנשא בתולה

(1) דבנם בכור לאמו

(ii) לא צריכין עוד לו ולא לה למעט בחור שנשא אלמנה

(1) דבנם אינו בכור אפילו לאמו

(iii) וא"כ אייתר לו ולא לה למעט בחור שנשא בתולה

(ב) תירוץ

- (i) אף לאחר דידענא דאלמון שנשא בתולה אין לבנם חלק בכורה בנכסי אמו
- (ii) עדיין יכול להיות דבחור שנשא אלמנה יש לו חלק בכורה
- (iii) דהרי סוף כל סוף בכור אביו הוא ונוטל חלק בכורה בנכסי אביו
- (iv) משא"כ בנם דאלמון שנשא בתולה דאין לו חלק בכורה בנכסי אביו

(3) גמרא

(א) תירוץ "אלא אמר רבא"

- (i) לו משפט הבכורה מילף דליכא דין בכורה אף בבחור שנשא בתולה

(4) תוספות

(א) שאלה

- (i) קבענו דרב נחמן בר יצחק
 - (1) דקדריש אונן ולא אונה
 - (2) עדיין קסמין אמיעוט דלו ולא לה
- (ii) האם נאמר דרבא גם כן עדיין קסמין אמיעוטם דאביי ורב נחמן בר יצחק כזה
 - (1) אשר ימצא לו ממעט בחור שנשא אלמנה
 - (2) אונן ולא אונה ממעט אלמון שנשא בתולה
 - (3) לו משפט הבכורה ממעט בחור שנשא בתולה

(ב) תשובה כמבואר במהרש"א

- (i) בתירוץ דרב נחמן יצחק לא כתיב "אלא"
- (ii) משא"כ
 - (1) בתירוץ דרבא כתיב אלא
 - (2) ומוכח דלא איצטריך לי' הני מיעוטי אחרני

(5) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) אכן אמאי לא איצטריך להני מיעוטי אחרני

(ב) תירוץ

- (i) האי ילפותא ד"ולו משפט הבכורה" אינה מיעוטיא
- (ii) אלא כללא היא דלית חלק בכורה אלא בנכסי אב

תד"ה הוא יורש

(1) גמרא

- (א) איתנהו לתרי קראי שלא תנשא אשה יורשת נחלה לבעל שלא משבטה
- (ב) לר' עקיבא מוקי לה לכל חדא מנהון
- (i) בין לסבת בן
- (1) כלומר לנישואין לבעל דעל ידו תהא סבת בן
- (א) כלומר היכא דלבסוף יירשו אותן נכסים ע"י בן מאותו בעל דאינו משבטה
- (ii) בין לסבת בעל
- (1) כלומר לנישואין לבעל דעל ידו תהא סבת בעל
- (א) כלומר היכא דלבסוף תמות היא קודם לבעלה ויירש בעלה לאותן נכסים
- (ג) נמצא דאיכא ב' לאוין בין לסבת בן בין לסבת בעל
- (2) תוספות
- (א) הני לאוין חלין על האשה
- (ב) ברם לא חלין על הבעל דשרי לי' להשיא אשה משבט אחר ולהביא נכסי' משבטה לשבטו
- (3) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) כיון דקבענו דלא תסב מצי קאי בין אסבת בן בין אסבת בעל
- (ii) אמאי לא מצי קאי אף אסבת אשה
- (ב) תירוץ
- (i) קראי דהסבה מתחילין בקרא ד"וכל בת ירשת נחלה" ולאשה נאמרו
- (ii) הלכך כל לאו דנאמרה לאשה מצינן לאוקמי' לחיובה לה בין בסבת בעל בין בסבת בן
- (iii) ברם לית לן מקור למימר דהני קראי מחייבין נמי לבעל

דף קיב.

תד"ה אימא דנפלה

1) גמרא על לימוד לר' ישמעאל דבעל יורש את אשתו

(א) תא שמע

(i) כתיב "ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אותו בגבעת פנחס בנו"

(ii) וכי מנין הי' לו לפנחס שלא הי' לו לאלעזר

(iii) אלא מלמד שנשא פנחס אשה ומתה וירשה

(iv) הרי דבעל יורש את אשתו

(ב) קשיא

(i) ודלמא

(1) אלעזר הוא דנסיב איתתא ומתה

(2) אלעזר לא ירש לנכסים משום דבקושטא בעל אינו יורש את אשתו

(3) אבל פינחס ירשה מאמו אשת אלעזר

(4) וקמ"ל קרא דבן יורש את אמו

(ג) תא שמע ואומר

(i) ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלוש ערים בארץ הגלעד

(ii) וכי מנין וכו'

(ד) קשיא

(i) ונימא דהתם נמי ירש יאיר לנכסים מאמו אשת שגוב

(ii) וקמ"ל נמי דבן יורש אמו

(ה) תירוץ

(i) אם כן תרי קראי למה לי למילף דבן יורש את אמו

(ii) אלא מוכרח דחד מהני קראי קא מילף דבעל יורש את אשתו

(ו) קשיא כמבואר במהרש"א

(i) מנא לך דהני קראי אתי לאשמועינן דיני ירושה

(ii) נימא

(1) דלא אתי להורות שום דין

(2) ומזכירין דהיו לפינחס ויאיר אותן נכסים דעשירים היו

(3) ואותן נכסים היו להן

(א) מהלך א'

(i) או משום דתרוייהו ירשו לנכסים מאמותיהן

(ב) מהלך ב'

(i) או דלא היתה ירושה כל עיקר

(ii) ותרוייהו קנו לנכסיהן

(iii) שים לב

(1) דמהלך ב' עדיף לי' למקשן

(2) דע"י מהלך זו יכול להיות דרכשו נכסיהם בלי ירושה כל עיקר

(ז) תירוץ

(i) לא יתכן מהלך ב'

(1) דאלו קנה פינחס לנכסיו היו חוזרין ביובל

(2) ולא הי' פינחס קובר בהן את אלעזר

(ח) קשיא

(i) ודלמא שדה חרמים היו וכו'

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קושיית רשב"א

(i) כיון דתרצן הפריך מהלך ב'

(ii) אז

(1) במקום להקשות קושייתו משדה חרמין

(א) דתוספות חושבה לדוחק

(2) הוי לי' למקשן לחזור ולהקשות קושייתו בדרך מהלך א'

תוספות בא"ד ונראה לר"י ורשב"ם ד"ה דמנסבין לה

בסיוע אליעזר מנחם פאלגער

(1) קראי במדבר ל"ו

(א) וכל בת יורשת נחלה ממות בני ישראל לאחד ממשפחת בית אביה תהי' לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו

(ב) לא תסב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש בנחלת בית אבותיו ידבקו בני ישראל

(ג) ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו ממות בני ישראל

(2) פשטות משמעות הני קרא

(א) אשה יורשת נחלה לא תנשא אלא לאחד משבט אביה

(ב) בכדי שלא תסב נחלתה משבטה לשבטו

(3) ברייתא לשיטת ר' ישמעאל אליבא דאביי (כמבואר בתוספות)

(א) שאלה

(i) באיזה אופן תסב נחלתה כשתנשא לאחד דאינו משבט אביה

(ב) תשובה

(i) או בסבת בן

(1) כלומר היכא דלבסוף יירש לנכס' בן שלה מאותו בעל דאינו משבטה

(ii) או בסבת בעל

(1) כלומר היכא דלבסוף תמות היא קודם לבעלה

(2) ומחמת דבעל יורש את אשתו יירש בעלה דאינו משבטה לנכסים שלה

(ג) ר' ישמעאל

(i) ס"ל דחד מהני תרי קראי דלא תסב בסבת בעל איירי

(ii) ומזה מוכיח ר' ישמעאל דבעל יורש את אשתו

(4) גמרא

(א) קשיא

(i) ודלמא קרא בסבת הבן קא קפיד

(ב) תירוץ

(i) הרי כתיב תרי קראי דלא תסב

(ג) קשיא

(i) ודלמא לעבור עליו בשני לאוין אתי

(ד) ושקלי וטרי

(i) למייתי ראי' לר' ישמעאל מקראי דפינחס ויאיר וכו'

(ii) וקא מפריך להו רב פפא

(ה) ומיהדר אביי למייתי סיעתא מקראי דלא תסב ולהוכיח דחד מהני קראי בסבת בעל איירי

(i) חלק א' דראייתו דאביי

(1) הנך קראי דלא תסב קאי אקרא ד"וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל"

(2) "ממטות בני ישראל" דבלשון רבים משתעי משמעו דאיירי נמי באשה יורשת נכסים

(א) לא לבד מאביה דהוא משבט ראובן

(ב) אלא אף מאמה דהיא משבט שמעון

(3) שים לב

(א) דאע"ג דאמה אתיא משבט שמעון

(ב) אשה עצמה דבה אנו דנין משבט ראובן היא

(ג) דבין זכר בין נקיבה למשפחות אבותיהם נמנין לשבטיהן

(ii) חלק ב'

(1) שאלה

(א) מובן דכדי דנכסי אביה יישארו בשבט ראובן

(i) צריכה אותה אשה לינשא לאחד משבט ראובן

(ב) ברם נכסי אמה משבט שמעון כבר הועברו לשבט ראובן כשאותה אשה ירשה אותם מאמה

(i) כלומר "נחלת אם כבר הוסבה"

(ii) ואיזו תקנה צריכה לתקן כדי שלאותן נכסים יישאר שום קשר לשבט שמעון

(2) תשובה

(א) צריכה לתקן דלירש שלה יהא אותו יחס שבטים שיש לה עצמה

(ב) דהיינו דירש שלה יהא אביו משבט ראובן ואמו משבט שמעון

(3) קשיא

(א) אף אלו אותה אשה נישאת לבעל

(i) שאביו משבט ראובן

1. אשר בשביל כן לשבט ראובן ייחשב אותו בעל

2. ובגלל כך ליכא הסבה לנחלת אביה דמשבט ראובן הי'

(ii) ושאמו משבט שמעון

1. ובגלל כן יישאר קשר לנחלת אם שלה דמקורו משבט שמעון

(ב) מ"מ

(i) בן אותו בעל ואותה אשה יהא לו בין אב בין אם משבט ראובן

(ii) דהרי אותה אשה בה אנו דנין

1. אשר יש לה נכסי אם משבט שמעון

2. משבט ראובן באת

(ג) הרי דבאותה נישואין לא עשתה שום קשר לשבט שמעון!

(4) תירוץ

(א) היא היא הוכחת ר' ישמעאל

(ב) דמאחר

(i) דהוכחנו דלסבת בן ליכא תקנה לעשות קשר לשבט שמעון

(ii) ודמקרא משמע דיש תקנתא לאותה אשה דאתיא מב' מטות

(iii) מוכרח

1. דקרא בסיבת בעל איירי

2. אשר לגבי' איכא תקנתא להשיא בעל דאביו משבט ראובן ואמו משבט שמעון

(ג) ומאחר דקרא בסבת בעל איירי שפיר פושט ר' ישמעאל דמוכח דבעל יורש את אשתו

(5) רשב"ם כמבואר במהרש"א ד"ה ומנסבינן

(א) קשיא

(i) אמאי אמרת דלא קפיד קרא לתקנתא אלא לנחלת אם

(ii) נימא דאף לנחלת אב שלה ניהוש

(1) דאותו נחלת אב שלה

(א) אשר ביד אביה עמדה ביד מי שאביו משבט ראובן ואמו משבט ראובן

(ב) תישאר לאחר מיתתה ביד בעל דאביו משבט ראובן ואמו משבט ראובן

(ב) תירוץ

(i) לא חיישינן דאמו של בעלה תהא מאותו שבט דאמה דהאי אשה בה אנו דנין

(ii) אלא בנחלת אם

(1) מחמת דהאי נחלה לא חשיבא כנחלת שבט שמעון

(2) והלכך חיישינן

(א) דלכל הפחות תהא לה קשר לשבט שמעון

(ב) ע"י שבעלה אף הוא יהא לו אם משבט שמעון

(iii) משא"כ בנחלת אב

(1) דמ"מ תיחשב כנחלת שבט ראובן

(2) לא איכפת לן דאמו דבעלה תהא נמי משבט ראובן

(6) המשך גמרא

(א) קשיא "וכי תימא" (לנוסחת תוספות) או "או אינו" (לנוסחת גמרא דידן)

(i) דילמא

(1) הני תרי קראי בסבת בן איירי

(2) ולית בה משמעות דצריכה תקנתא לעשות קשר לשבטה של נחלת אם

(ii) } נבאר להלן

- (1) דלכאורה זזה ההיא קושיא ממהלך דידן עד כאן
- (2) דנקטינן לפשיטות דמשמע מקרא
 - (א) דצריכין תקנתא לנכסי אם
 - (ב) ודהאי תקנתא ליכא אלא בסבת בעל
 - (ג) ודהלכך מוכרח דחדא מהנך לא תסב בבעל משתעי

(ב) תירוץ

- (i) א"כ אמאי איצטריך קרא ב' דלא תסב
 - (ii) ומהאי ייתורא גופא מוכרח דאותה אשה צריכה נמי למנוע סבת בעל
 - (iii) הרי דאיכא סייעתא ישרה לר' ישמעאל דבעל יורש את אשתו
- (7) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) הרי קבענו
- (1) דליכא ייתורא
- (2) ודאיצטריך להני תרי קראי דלא תסב לעבור עליו בשני לאוין
- (ii) וא"כ
 - (1) לשיטת רב פפא דליכא לאתויי סייעתא מהאי דפינחס וכו'
 - (2) אכתי תיקשי מגלי' לר' ישמעאל ירושת בעל מאשתו

(ב) תירוץ

- (i) האי קושיית וכי תימא ותירוצא דאיכא ייתורא לא נאמרה אלא לרווחא דמילתא
- (ii) דבקושטא הולכין באותה מהלך דהלכנו בה לפני קושיית וכי תימא
- (iii) דנוקטין מהני קראי דצריכין לעשות תקנתא אף לנחלת אם וכו'

דף קיב:

רשב"ם ד"ה דמונסינן לה

עיין ד"ה שלפני זה